

De Aziatische essenchor is ook herkenbaar aan de grote ovale ogen.

De larve is plat, pootloos en sterk gesegmenteerd en heeft een bruine kop.

Zigzaggende larvengang onder de bast.

Aziatische essen

De essenchor is nog niet aanwezig in Europa, maar kan zomaar als larve worden geïmporteerd in dood of levend essenhout. De prachtige kever is door uitgebreide vraat aan het cambium dodelijk voor essenbomen. De PD en Alterra zijn beducht voor de komst van deze Aziatische kever.

Tekst Leen Moraal en Brigitta Wessels-Berk
Beeld David R. McKay, David Cappaert en Edward Czerwinski

De toenemende wereldhandel vergroot de kansen op ongewilde verspreiding van exotische plaaginsecten. Soms vormen die insecten een bedreiging voor bomen en bossen. Zo waarschuwden de Plantenziektenkundige Dienst (PD) en Alterra in T&L 1-2007 voor de boktor, *Anoplophora glabripennis*. Door de uitgebreide gangenstelsels die de larven van dit kevertje in het hout maakt, leggen bomen uiteindelijk het loodje. Van deze Aziatische boktor zijn in Amerika en nu ook in Europa aantastingen gevonden. Dat baart de PD zorgen. Een tijdige opsporing en eliminatie is belangrijk om verdere verspreiding te voorkomen. Aantastingen door exotische organismen in een nieuw gebied zijn vaak desastreus vanwege het ontbreken van bijbehorende natuurlijke vijanden als gespecialiseerde sluipwespen.

Opnieuw vragen de PD en Alterra aandacht voor een exotisch plaaginsect: de essenchor, *Agrilus planipennis*, die behoort tot de familie Buprestidae. Verspreiding van de kever buiten Azië vindt vooral plaats via levend plantmateriaal en houtproducten (stammen, verpakkingsmateriaal en pallets). Sinds 2002 zijn in de Verenigde Staten en Canada op grote schaal aantastingen door

Schadebeeld en symptomen

- In Amerika worden alle soorten essen aangetast, in Azië soms ook walnoot en iep.
- Bladvergeling, bladverlies, dode takken in de top en waterlot op de stam zijn een gevolg van vraat door de larven.
- Spechten zoeken actief naar larven onder de bast.
- Uitvlieggaatjes zijn D-vormig en 3-4 mm breed.
- Na 1-3 jaar gaan de bomen dood als gevolg van de larvenvraat.

prachtkever kan ramp veroorzaken

deze 'Emerald Ash Borer' geconstateerd. Hierdoor zijn in de VS in de noordelijke staten Michigan, Indiana en Ohio naar schatting al vijftien miljoen essen afgestorven. In Canada (Ontario) schat men het aantal dode essen op 100.000 tot 200.000.

Levenscyclus

De keverlarven maken zigzaggende gangen onder de bast. De boom wordt daardoor als het ware geringd en sterft af. In Amerika zijn alle zestien inheemse essensoorten in stedelijk groen en bossen waardplant voor de larven. Aantastingen beginnen doorgaans boven in de stam en in zware zijtakken. Tot nu toe zijn geen aantastingen in Europa waargenomen, maar we moeten hierop wel beducht zijn.

De essenprachtkever komt oorspronkelijk voor in China, Japan, Korea en Mongolië. Europa kent ook verschillende prachtkevers, waarvan eikenprachtkever en perenprachtkever het bekendst zijn. Maar bij essen in Europa is nog nooit een aantasting van prachtkevers beschreven.

De prachtig groenmetallic gekleurde kevers zijn 8-14 mm lang en van mei tot juli actief. Een essenprachtkever leeft zo'n vier weken. Ze voeden zich in de boomkroon met blad en leggen hun eitjes in bastspelen. Na een week komen de eitjes uit. In het begin zijn de roomwitte larven slechts een paar millimeter lang, maar uiteindelijk groeien ze uit tot 3 cm lange platte, gesegmenteerde larven. In het cambium maken ze lange, zigzaggende gangen tot wel 50 cm lengte. Met de groei van de larve worden de gangen breder.

In de herfst knagen de volwassen larven een holte in het hout waarin ze overwinteren. In april-mei vindt de verpopping plaats en knagen de jonge kevers een 3-4 mm breed D-vormig uitvlieggaatje in de bast. De kevers zijn vooral op warme dagen actief, maar worden vanwege hun be-

weeglijkheid en geringe grootte niet gemakkelijk waargenomen. Als ze verstoord worden, laten ze zich uit de boom vallen alsof ze dood zijn. Het zijn goede vliegers, afhankelijk van de weersomstandigheden zijn vliegafstanden tot 10 km mogelijk.

Oplettendheid gezocht

Bomen met lange, slingerende larvengangen onder de bast zijn verdacht. Het schadebeeld is niet te verwarren met dat van de in Nederland voorkomende essenbastkever, *Leperisinus varius* (behoort tot de familie Scolytidae). Deze maakt accoladevormige moedergangen met symmetrisch verlopende larvengangen.

Veel soorten prachtkevers ontwikkelen zich alleen in verzwakte bomen, maar de essenprachtkever tast ook gezonde bomen aan met een diameter vanaf 5 cm. Het gaat hier dus om een erg gevaarlijk fenomeen.

Op dit moment is nog geen effectieve bestrijdingsmethode beschikbaar. Je zou aangetaste bomen met larven of poppen kunnen kappen en versnipperen. In Noord-Amerika heeft men op regionale schaal een vervoersverbod van essenhout ingesteld om de verspreiding te vertragen.

Op grond van de verspreidingsgegevens in Azië en Noord-Amerika verwachten deskundigen dat de essenprachtkever zich ook in grote delen van Europa kan vestigen wanneer deze hier eenmaal is geïntroduceerd. Daarom is de soort op de quarantainelijst van de EU gezet.

Voor een tijdige signalering zijn de PD en Alterra mede afhankelijk van oplettende groenbeheerders en particulieren. Wanneer een gevonden aantasting in essen op de hier afgebeelde foto's lijkt, dan gaat het onmiskenbaar om de essenprachtkever. De PD en Alterra vragen daarom een vondst of verdenking direct bij een van beide instituten te melden. ■

Afstervende takken, waterlot en sterfte.

De jonge kevers verlaten de stam via een D-vormig uitvlieggaatje.

Herkenning

- Volwassen kevers zijn aanwezig in de periode mei-juli. De kevers zijn 8-14 mm lang en groenmetallic gekleurd.
- Eitjes (gemiddeld zeventig per vrouwtje) worden afzonderlijk of in groepjes afgezet in bastspelen en komen na één week uit.
- De larven knagen in de periode juni-oktober zigzaggende gangen in het cambium.
- Het roomwitte larvenlichaam met bruine kop is plat, gesegmenteerd, pootloos en tot 3 cm lang.
- Overwintering gebeurt als larve in een korte gang in het hout vlak onder de bast.
- De verpopping in een popkamer in het hout begint eind april en loopt door tot begin juni.
- Vanaf mei tot half juni vliegen de kevers uit.
- De kevers leven ongeveer een maand, waarvan één week in de popkamer.

Aantastingen kunnen worden gemeld bij:

- Leen Moraal
Alterra, Wageningen
E leen.moraal@wur.nl,
T (0317) 47 78 81
- Brigitta Wessels-Berk
PD, Wageningen
E b.f.wessels-berk@minlnv.nl
T (0317) 49 68 35

Extra informatie over de essenprachtkever via:

www.tuinenlandschap.nl